

Sygn. akt I C 606 /12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2012 r.

Sąd Rejonowy w Zgorzelcu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSR Agnieszka Wiercińska – Bałaga

Protokolant Renata Bleichert

po rozpoznaniu w dniu 23 listopada 2012 r.

w Z.

sprawy z powództwa S. G. i R. G.

przeciwko A. B. (1) i A. B. (2)

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. zasądza od powodów solidarnie na rzecz pozwanych kwotę 617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 606/12

UZASADNIENIE

Powodowie S. G. i R. G. domagali się zasądzenia na ich rzecz od pozwanych A. B. (1) i A. B. (2) kwoty 2700 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu swojego żądania powodowie przytoczyli, że mieszkając na pierwszym piętrze od pięciu lat prosili mieszkających pod nimi – na parterze pozwanych o zrobienie części dachu, tj. dołożenie części środki na wykonanie remontu, jednakże oni odmawiali, ignorowali prośby. Dalej powodowie wskazali, że przy brzydkiej pogodzie, opadach deszczu zaciekało z dachu do ich mieszkania, w związku z czym dokonali remontu dachu na własny koszt i domagają się od pozwanych zwrotu połowy poniesionych na ten cel środków.

W odpowiedzi na pozew (k 45-46) pozwani A. B. (1) i A. B. (3) wnieśli o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na ich rzecz od powodów zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zarzucili, iż nieprawdziwe są twierdzenia powodów, jakoby od pięciu lat prosili ich o wykonanie remontu dachu, czy też ewentualnie o refundację połowy kosztów tego przedsięwzięcia, albowiem strony od szeregu lat są skonfliktowane z winy powódki i dlatego nigdy nie kontaktowała się ani powódka, ani powód celem uzyskania ich aprobaty na wykonanie remontu dachu do pozwanych i prace remontowe na dachu zostały wykonane bez ich wiedzy i zgody. Pozwani przytoczyli, że powyższe nastąpiło po przegranej przez R. G. procesie karnym przed Sądem Rejonowym w Zgorzelcu, w którym oskarżyła ona pozwanych o zniesławienie, kiedy to odgrażała się, że „ich załatwi”. Ponadto A. B. (2) i A. B. (1) przytoczyli, że w kontekście zgłoszonego przez powodów roszczenia nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż oni także na terenie wspólnej posesji wykonali prace budowlane, jednakże nigdy nie zwracali się do powodów

o refundację poniesionych w tym zakresie kosztów, gdyż zdawali sobie sprawę, że spotęguje to już napiętą sytuację konfliktową pomiędzy stronami. Pozwani podnieśli, że roszczenia powodów są bezzasadne, gdyż nie uzyskali oni zgody na wykonanie remontu dachu, albowiem o wyrażenie takiej zgody nie zwracali się do pozwanych, jak również nie występowali do Sądu o udzielenie im zezwolenia na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu, a powyższe skutkuje faktem, że nie mogą oni obarczać koniecznością poniesienia kosztów wykonanego remontu pozwanych, którzy nie mieli możliwości weryfikacji zasadności przeprowadzonych prac remontowych, ich ewentualnego zakresu oraz kosztów, a także wyboru firmy wykonującej te prace.

Na rozprawie w dniu 5 października 2012 r. (k 47 odwrót) powódka R. G. oświadczyła, iż nie uzyskała zgody pozwanych na remont dachu. Natomiast na rozprawie w dniu 23 listopada 2012 r. (k 63 odwrót) powódka wskazała, że może tysiąc razy prosiła pozwaną, aby ta zrobiła część dachu, jednakże ona zawsze odpowiadała z krzykiem, że nigdy nie zrobi dachu, a skoro na głowę powódki się leje to ona winna sama sobie zrobić dach, nadto pozwana wyzywała ją.

Pozwani na rozprawie w dniu 23 listopada 2012 r. (k. 64 odwrót) podnieśli, że kwestii konieczności remontu dachu nie sposób jest wywieść z materiału dowodowego w sprawie, a w szczególności ze zdjęć stanu mieszkania powodów nie można wywieść, że pozostawał on w związku przyczynowym ze stanem technicznym dachu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie R. G. i S. G. na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej są współwłaścicielami lokalu mieszkalnego nr (...) stanowiącego odrębną nieruchomość, położonego w Ż. nr 114 wraz z przynależnym do tego lokalu udziałem wynoszącym 25/100 części we współwłasności części wspólnych budynku i urządzeń, które nie służą do wyłącznego użytku właścicieli poszczególnych lokali.

(dowód: odpis z księgi wieczystej Sądu Rejonowego w Zgorzelcu Wydziału V ksiąg Wieczystych nr (...) k 33-39).

W budynku usytuowanym w Ż. nr 114 znajdują się cztery lokale mieszkalne stanowiące odrębne nieruchomości. Pozwani A. B. (1) i A. B. (2) są współwłaścicielami na prawach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej lokalu mieszkalnego numer (...) wraz z przynależnym do tego lokalu udziałem w nieruchomości wspólnej 25/100, właścicielom pozostałych lokali nr (...) przysługują udziały po 25/100 w nieruchomości wspólnej.

(dowód: odpis z księgi wieczystej Sądu Rejonowego w Zgorzelcu Wydziału V ksiąg Wieczystych nr (...) k 33-39).

18 kwietnia 2012 r. powodowie R. G. i S. G. zawarli z B. B. prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą Zakład (...) z siedzibą w J. umowę na wykonanie remontu dachu na powierzchni 36 m² nieruchomości w Ż. 114, za wynagrodzeniem w wysokości 5400 zł.

(dowód: umowa z dnia 18 kwietnia 2012 r. k 50, kosztorys ofertowy nr 000-00-036 k 51-56, faktura VAT FS (...) z dnia 18 kwietnia 2012 r. k 3, faktura VAT FS (...) z dnia 7 maja 2012 r. k 5).

Zlecone przez powodów prace naprawcze dachu w całości zostały wykonane. (bezsporne).

Powodowie R. G. i S. G. nie uzyskali zgody A. B. (2) i A. B. (1) na wykonanie remontu dachu nieruchomości wspólnej w Ż. 114.

(bezsporne).

Mieszkanie powodów R. G. i S. G. posiadało liczne zacieki na ścianach i sufitach w pomieszczeniach kuchni, łazienki, spiżarni oraz dużego pokoju.

(dowód: zdjęcia k 57, zeznania świadka B. B. k 62 odwrót – 63, zeznania świadka J. G. k 63 odwrót, zeznania świadka S. S. k 63 odwrót).

Sąd zważył, co następuje:

W toku postępowania pozwani kwestionowali zarówno zasadność dokonania naprawy dachu na nieruchomości położonej w Ż. 114, jak również podstawy swojej odpowiedzialności za koszty z tego wynikające, podnosząc, że nie mieli wiedzy i nie wyrażali zgody na przedmiotowy remont, w związku z czym nie mogą być obciążani kosztami z tego płynącymi.

Współwłaściciel nieruchomości staje często przed koniecznością poniesienia wydatków związanych z nieruchomością, które z jego punktu widzenia są absolutnie konieczne. Nie zawsze jednak inni współwłaściciele są tego samego zdania, co powoduje, że spory związane z zarządem nieruchomością wspólną i następnie dochodzenie od innych współwłaścicieli roszczeń są nieuniknione, zwłaszcza w sytuacji braku umownego uregulowania kwestii zarządu nieruchomością. Nakłady i zakres prac związanych z utrzymaniem nieruchomości w dobrym stanie mogą mieć oczywiście zróżnicowany charakter. Tymczasem dach, jak również wspólna klatka schodowa lub ściany zewnętrzne są elementem składowym nieruchomości tworzącym tzw. współwłasność konieczną lub przymusową. Samego dachu nie należy utożsamiać bynajmniej ze strychem, gdyż stanowi on tzw. pomieszczenie przynależne, którego współwłasność (podobnie jak piwnic) może być zniesiona. Nie jest natomiast możliwe zniesienie współwłasności dachu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2003 r., III CZP 65/03). Brak umowy określającej sposób zarządu nieruchomością wspólną powoduje, że stosuje się w tym zakresie odpowiednie przepisy ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (t. jedn. Dz. U z 2000 r., nr 80 poz. 903) oraz przepisy Kodeksu cywilnego. Wobec powyższego podstawowe znaczenie dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie miało ustalenie, czy wykonanie remontu dachu stanowiło czynność zwykłego zarządu, czy też czynność przekraczającą zwykły zarząd, a oceny charakteru tej czynności zdaniem Sądu należało dokonać na podstawie art. 199 i nast. kc, gdyż zgodnie z art. 19 ustawy o własności lokali, jeśli liczba lokali wyodrębnionych i lokali niewyodrębnionych, należących nadal do dotychczasowego właściciela, nie jest większa niż siedem (jak w niniejszym wypadku), do zarządu nieruchomością mają odpowiednie zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego i kodeksu postępowania cywilnego o współwłasności. Przepisy art. 199-209 kc w pełni realizują koncepcję zarządu bezpośredniego, a stosownie do rozwiązań w nich zawartych każdy współwłaściciel zobowiązany jest do współdziałania w zarządzie rzeczą wspólną, z tym jednak, że do podjęcia czynności należących do zwykłego zarządu rzeczą wspólną wystarczy wola większości liczona według wielkości udziałów, zaś do dokonania czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu niezbędna jest zgoda wszystkich współwłaścicieli, a w razie braku takiej zgody współwłaściciele reprezentujący większość mogą się zwrócić o rozstrzygnięcie przez Sąd. Koncepcję sprawowania zarządu w taki sposób uzupełnia upoważnienie do działania każdego ze współwłaścicieli w zakresie tzw. czynności, które służą nienaruszalności wspólnej nieruchomości.

Ustawa o własności lokali, ani kodeks cywilny nie definiują pojęcia czynności zwykłego zarządu i przekraczających ten zakres. Według powszechnego przekonania w literaturze i orzecznictwie uważa się, że pojęcia te mają charakter względny i każdorazowo ocena ich charakteru wymaga wszechstronnej analizy występujących w sprawie okoliczności faktycznych. Ogólnie przyjmuje się, że czynnościami zwykłego zarządu są czynności polegające na załatwianiu spraw związanych z normalną eksploatacją rzeczy, zarządzanie nią dla umożliwienia korzystania z niej, pobieraniem pożytków i dochodów, konserwacją, administracją oraz z utrzymaniem rzeczy w stanie niepogorszonym. (tak definiują czynności zwykłego zarządu m.in. J. Ignatowicz w „Prawo rzeczowe”, Wydawnictwa Prawnicze PWN Warszawa 1997, s. 131 i Stanisław Rudnicki w „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga druga Własność i inne prawa rzeczowe”, Wydawnictwo Prawnicze Warszawa 1996, s. 202). Kryterium pomocnicze w ustalaniu charakteru czynności może stanowić przykładowe wymienienie czynności przekraczających zwykły zarząd w ust.3 art.22 ustawy o własności lokali. Stosownie do treści tego przepisu czynnościami przekraczającymi zwykły zarząd są w szczególności: 1) ustalenie wynagrodzenia zarządu lub zarządcy nieruchomości wspólnej, 2) przyjęcie rocznego planu gospodarczego, 3) ustalenie wysokości opłat na pokrycie kosztów zarządu, 4) zmiana przeznaczenia części nieruchomości wspólnej, 5) udzielenie zgody na nadbudowę lub przebudowę nieruchomości wspólnej, na ustanowienie odrębnej własności lokalu powstałego w następstwie nadbudowy lub przebudowy i rozporządzenie tym lokalem oraz na zmianę wysokości udziałów w następstwie powstania odrębnej własności lokalu nadbudowanego lub przebudowanego, 5a) udzielenie zgody na zmianę wysokości udziałów we współwłasności nieruchomości wspólnej, 6) dokonanie podziału

nieruchomości wspólnej, 6a) nabycie nieruchomości, 7) wytoczenie powództwa, o którym mowa w art. 16, 8) ustalenie, w wypadkach nieuregulowanych przepisami, części kosztów związanych z eksploatacją urządzeń lub części budynku służących zarówno do użytku poszczególnych właścicieli lokali, jak i do wspólnego użytku właścicieli co najmniej dwóch lokali, które zaliczane będą do kosztów zarządu nieruchomością wspólną, 9) udzielenie zgody na podział nieruchomości gruntowej zabudowanej więcej niż jednym budynkiem mieszkalnym i związane z tym zmiany udziałów w nieruchomości wspólnej oraz ustalenie wysokości udziałów w nowo powstałych, odrębnych nieruchomościach wspólnych, 10) określenie zakresu i sposobu prowadzenia przez zarząd lub zarządcę, któremu zarząd nieruchomością wspólną powierzono w sposób określony w art. 18 ust. 1, ewidencji pozaksiegowej kosztów zarządu nieruchomością wspólną, zaliczek uiszczanych na pokrycie tych kosztów, a także rozliczeń z innych tytułów na rzecz nieruchomości wspólnej.

W tym miejscu należy zauważyć, iż z pewnością remont pokrycia dachu z uwagi na jego stan techniczny nie stanowi czynności mieszczącej się w katalogu zawartym w art.22 ust.3 ustawy o własności lokali. Zatem oceny jej charakteru należy dokonać w oparciu o wyżej powoływane ogólne kryteria, mając przy tym na względzie, iż ustawodawca do czynności przekraczających zwykły zarząd zaliczył te o najpoważniejszych skutkach- dotyczące ustalenia wysokości zaliczek na koszty zarządu i jego wynagrodzenia oraz skutkujące zmianą udziału poszczególnych właścicieli lokali w nieruchomości wspólnej. Natomiast regulacje zawarte w art. 199 i nast. kc mają jednak zastosowanie do trybu podjęcia przez współwłaścicieli tzw. małej wspólnoty mieszkaniowej decyzji o danej czynności. Przy czym sama wysokość kosztów wymiany nie może w ocenie Sądu stanowić decydującego kryterium przemawiającego za tym, że stanowi to czynność przekraczającą zwykły zarząd. Wprawdzie czynności zwykłego zarządu polegają na podejmowaniu czynności prawnych i faktycznych związanych z normalną eksploatacją rzeczy i jej utrzymaniem w stanie niepogorszonym, jednakże zdaniem Sądu nie każda czynność związana z remontem nieruchomości, którego celem jest utrzymanie nieruchomości w należyтым stanie technicznym, będzie miała charakter czynności zwykłego zarządu. Taki charakter można by w ocenie Sądu przypisać jedynie tym czynnościom, które mają charakter pilny z uwagi na istniejące bezpośrednio zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi czy bezpieczeństwa konstrukcji budynku, bądź które są niezbędne dla zabezpieczenia podstawowych potrzeb zamieszkujących nieruchomość osób, jak np. dokonywanie prac instalacyjnych, polegających na zamontowaniu przewodów wodociągowych, elektrycznych czy gazowych jest czynnością zwykłego zarządu, gdyż nie skutkuje pozbawieniem współwłaścicieli możliwości korzystania z rzeczy wspólnej, a co najwyżej w ograniczonym zakresie i w sposób stanowiący chwilową niedogodność utrudnia korzystanie z niej, taki pogląd był również wyrażony w orzecznictwie i w literaturze (por. postanowienie SN z 21.11.1980 r., III CRN 166/80, opublikowane w OSNCP 1981 nr 6 poz.III; A. K.-K., J. K. Zarząd wspólną rzeczą (na gruncie przepisów kodeksu cywilnego)" opublikowany w Prawie Spółek 2000/6/30). Natomiast z pewnością te czynności, które nie mieszczą się w bieżącym gospodarowaniu rzeczą, jej zwykłej eksploatacji i utrzymaniu w stanie niepogorszonym w ramach aktualnego przeznaczenia rzeczy, a powodują nadzwyczajne wydatki stanowiąc będąc czynność przekraczającą zwykły zarząd.

Przenosząc powyższe rozważania na kanwę niniejszej sprawy mając na względzie zeznania świadków B. B., J. G. i S. S., które Sąd uznał za wiarygodne, gdyż były one spójne i logiczne, a nadto korelowały ze stanowiskiem samych powodów, jak również dowodami zebranymi w toku prowadzonego postępowania, w postaci między innymi zdjęć, a dotyczących okoliczności zacieków istniejących na sufitach i ścianach w mieszkaniu powodów R. G. i S. G., przy czym Sąd nie miał możliwości ustalenia, czy przedmiotowe zacieki powstały na skutek wymagającego remontu dachu, czy też ich przyczyna tkwiła w innej okoliczności, ponadto przede wszystkim Sąd przy braku inicjatywy dowodowej cięższej na powodach na podstawie art. 6 kc nie był w stanie ustalić czy remont dachu na nieruchomości położonej w Ż. 114 był konieczny oraz jakie były przyczyny tej konieczności, w związku z czym powyższe skutkowało uznaniem, że stan techniczny dachu nie wskazywał na to, że wymagał on natychmiastowego remontu.

Z tych też względów zdaniem Sądu wykonanie prac remontowych dachu, związanych z wykonaniem wylewki, naprawy pokrycia z papy, obróbek z ocynkowanej blachy, renowacją i pokrycia dachu papą termozgrzewalną, a które zostały wykonane w nieruchomości stanowiącej współwłasność stron niewątpliwie stanowiły z uwagi na ich nadzwyczajny, a zarazem niewymagający pilnego z uwagi na bezpośrednie i realne zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi, jak też samej

konstrukcji budynku, ich wykonania charakter, jak też znaczny koszt ich przeprowadzenia, czynność przekraczającą zwykły zarząd rzeczą, a tym samym wymagającą zgody wszystkich współwłaścicieli, zaś brak tej zgody skutkowałby bezwzględnie nieważnością czynności (zob. Edward Gniewek w System Prawa Prywatnego. Tom 3 Prawo rzeczowe pod red. Tomasza Dybowskiiego, CH BECK Warszawa 2007, s. 456, Stanisław Rudnicki w Komentarzu do Kodeksu cywilnego. Księga druga Własność i inne prawa rzeczowe, Wydawnictwo Prawnicze Warszawa 1996, s. 202).

Przepisy regulujące kwestię zarządu nie zastrzegają przy tym formy, w której winna być wyrażona zgoda przez wszystkich współwłaścicieli, zatem należy przyjąć, iż w tym wypadku zastosowanie ma ogólna regulacja z art. 60 kc, w myśl którego wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli). Oznacza to, że dla przyjęcia skuteczności wyrażenia przez poszczególnych współwłaścicieli nieruchomości nie było konieczne zachowanie jakiegokolwiek kwalifikowanej formy dla dokonania tej czynności, a zwłaszcza formy pisemnej, dokonanie tej czynności w formie ustnej zważywszy chociażby na charakter stosunków sąsiedzkich w sposób dostateczny mogło skutkować uzyskaniem zgody pozostałych współwłaścicieli. Dokonując przy tym oceny całokształtu materiału dowodowego zebranego w sprawie Sąd bezspornie przyjął, iż powodowie nie uzyskali zgody pozwanych na dokonanie remontu dachu, albowiem fakt ten został przyznany przez samych pozwanych, jak również przez zeznającego w sprawie świadka J. G., którym to zeznaniem Sąd przyznał walor wiarygodności w kwestii odmowy A. B. (2) wykonywania remontu dachu na wspólnej nieruchomości stron, przy czym powyższe znalazło również potwierdzenie w zeznaniach samej pozwanej, która wskazywała, iż informowała powódkę, że nie będzie wykonywała remontu dachu. Wobec powyższego należało przyjąć, że umowa zawarta przez powodów na remont dachu wspólnej nieruchomości była nieważna, albowiem w doktrynie i orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że czynności prawne dokonane bez zachowania wymagań z art. 199 kc (a zatem bez koniecznej zgody wszystkich współwłaścicieli lub stosownego orzeczenia sądu), czy z art. 201 k.c. (bez zgody większości współwłaścicieli lub zastępującego ją upoważnienia sądu) są bezwzględnie nieważne, nie mogą być później potwierdzone przez innych współwłaścicieli, a ich ewentualne skutki mogą powstać jedynie w granicach ochrony osób trzecich działających w dobrej wierze tj. w zakresie art. 169 k.c., art. 170 k.c. czy art. 5, art. 9 lub art. 80 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1994 r., sygn.. II CRN 53/94, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 7 lutego 2006 r., sygn. I ACa 829/05). Mając na uwadze nieważność umowy zawartej przez powodów na remont dachu, wobec braku zgody na dokonanie takiego remontu jako czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu od pozwanych należało uznać roszczenia określone w zawisłej sprawie za bezpodstawne i niezasadne, jako wynikające z nieważnej umowy.

Na marginesie należy jedynie w tym miejscu zauważyć, że stosownie do treści art. 12 ust.2 zd. 2 ustawy o własności lokali właściciele lokali ponoszą wydatki i ciężary związane z utrzymaniem nieruchomości wspólnej w części nie znajdującej pokrycia w pożytkach i innych przychodach w stosunku do ich udziałów w nieruchomości wspólnej, a zgodnie z art. 13 ust.1 cytowanej ustawy właściciele lokali są obowiązani ponosić wydatki związane z utrzymaniem swojego lokalu oraz uczestniczyć w kosztach zarządu związanych z utrzymaniem nieruchomości wspólnej. Przy czym na koszty zarządu nieruchomością wspólną, które winien ponosić właściciel lokalu w myśl wyżej wymienionych przepisów składają się w szczególności: 1) wydatki na remonty i bieżącą konserwację, 2) opłaty za dostawę energii elektrycznej i ciepłej, gazu i wody, w części dotyczącej nieruchomości wspólnej, opłaty za antenę zbiorczą i windę, 3) ubezpieczenia, podatki i inne opłaty publicznoprawne, chyba że są pokrywane bezpośrednio przez właścicieli poszczególnych lokali, 4) wydatki na utrzymanie czystości i porządku, 5) wynagrodzenie członków zarządu lub zarządcy- art. 14 ustawy o własności lokali. Wobec powyższego powodowie jako właściciele lokalu mieszkalnego nr (...) i pozwani jako właściciele lokalu nr (...) zobowiązani byli do ponoszenia kosztów utrzymania ich lokalu i kosztów zarządu nieruchomością wspólną w stosunku do ich udziału tj. 25 %, a skoro koszt remontu dachu wspólnej nieruchomości stanowić miała kwota 5400 zł to oczywiście niezasadne jest domaganie się przez powodów od pozwanych kosztów ponad przysługujący im udział w nieruchomości wspólnej, gdyż w przypadku uzyskania zgody wszystkich współwłaścicieli nieruchomości wspólnej mogliby oni domagać się partycypowania w tych kosztach przez wszystkich współwłaścicieli nieruchomości w stosunkach do przysługujących im udziału w tej nieruchomości, a nie tylko przez pozwanych.

Mając na względzie powyższe Sąd oddalił powództwo jako bezzasadne.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 kpc. Na zasądzoną kwotę 617 zł składała się uiszczona przez pozwanych opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł i oraz wynagrodzenie adwokata w kwocie 600 zł ustalone na podstawie §6 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2002 r Nr 163, poz. 1348 ze zm.).